

Ставлення експортерів до проєкту електронної черги перетину кордону

ВСТУП

У першому півріччі 2022 року в Закарпатській області (ПП Ужгород і ПП Чоп (Тиса)) мали б запрацювати пілотні проекти електронної черги перетину кордону (е-черги) для вантажних автомобілів (Постанова КМУ № 1393 від 09.12.2021).

У січні-лютому 2022 року було проведено опитування експортерів щодо запровадження електронної черги та умов її функціонування. Е-черга є дієвим інструментом міжнародної торгівлі, який має забезпечити передбачуваність часових витрат при перетині товаром кордону та спросити відповідні процедури. Тому було дуже важливо зрозуміти настрої та відношення до цього сервісу потенційних споживачів таких нововведень. Попри радикальну зміну контексту з початком війни, дані опитування можуть становити цінність для ухвалення рішень щодо запровадження е-черги або подібних інструментів у майбутньому після завершення бойових дій.

Опитування організовано спільно аналітичним центром «Європа без бар'єрів» та Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) в рамках проекту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю», який ІЕД реалізовує за фінансової підтримки ЄС, Міжнародного фонду «Відродження» та Atlas Network.

Аналітичну складову забезпечено у рамках проекту «Мультикомпонентна громадська підтримка реформ у сфері інтегрованого управління кордонами», який реалізує ГО «Європа без бар'єрів» у рамках проекту «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні (EU4IBM)», який фінансується Європейським Союзом та впроваджується Міжнародним центром з розвитку міграційної політики (ICMPD).

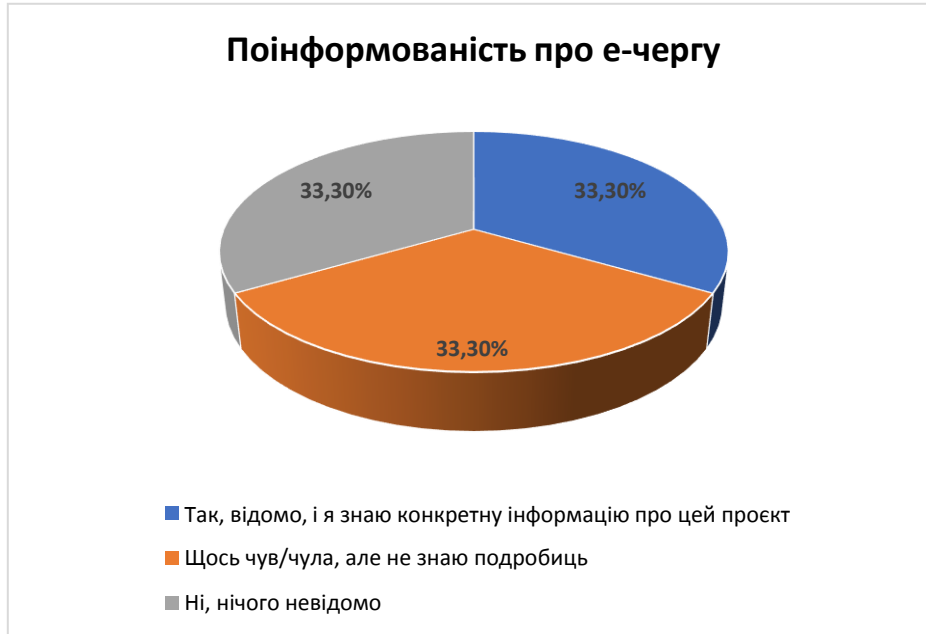
Опитування проводилося з 26 січня по 10 лютого 2022 року (включно). Вік респондентів від 28 до 67 років. Середній вік опитаних 43 роки. 40% опитаних жінки та 60% чоловіки. Всього було отримано 30 відповідей.

Регіон проживання респондентів:

Область	%
Київська	23,3%
Вінницька	20,0%
м. Київ	16,7%
Луганська	10,0%
Дніпропетровська	6,7%
Донецька	3,3%
Закарпатська	3,3%
Івано-Франківська	3,3%
Одеська	3,3%
Рівненська	3,3%
Харківська	3,3%
Хмельницька	3,3%

1. Поінформованість про е-чергу

На питання, чи було вам відомо про проєкт запровадження електронної черги перетину кордону в Україні до цього опитування голоси розділилися майже порівну. Лише третина респондентів було добре відомо про плани створити е-чергу в Україні. З огляду на те, що 67% опитаних або нічого невідомо про е-чергу або вони лише щось чули, але подробиць не знають, можна зробити висновок про слабку поінформованість опитаних з цього питання.

2. Досвід респондентів у проходженні е-черги в інших країнах.

Тільки 16,7% опитаних стикалися з аналогічною технологією в інших країнах. Переважна більшість респондентів не стикалася з цим, але щось чула про такі технології.

Прийнятність плати за користування е-чергою

3. На питання, чи є сплата суми в еквіваленті до 15 євро за організацію передбачуваної вчасного перетину кордону більш вигідною для експортерів, аніж простої вантажів у чергах, переважна більшість у 60% відповіли ствердно. Ще 30% респондентів було важко сказати.

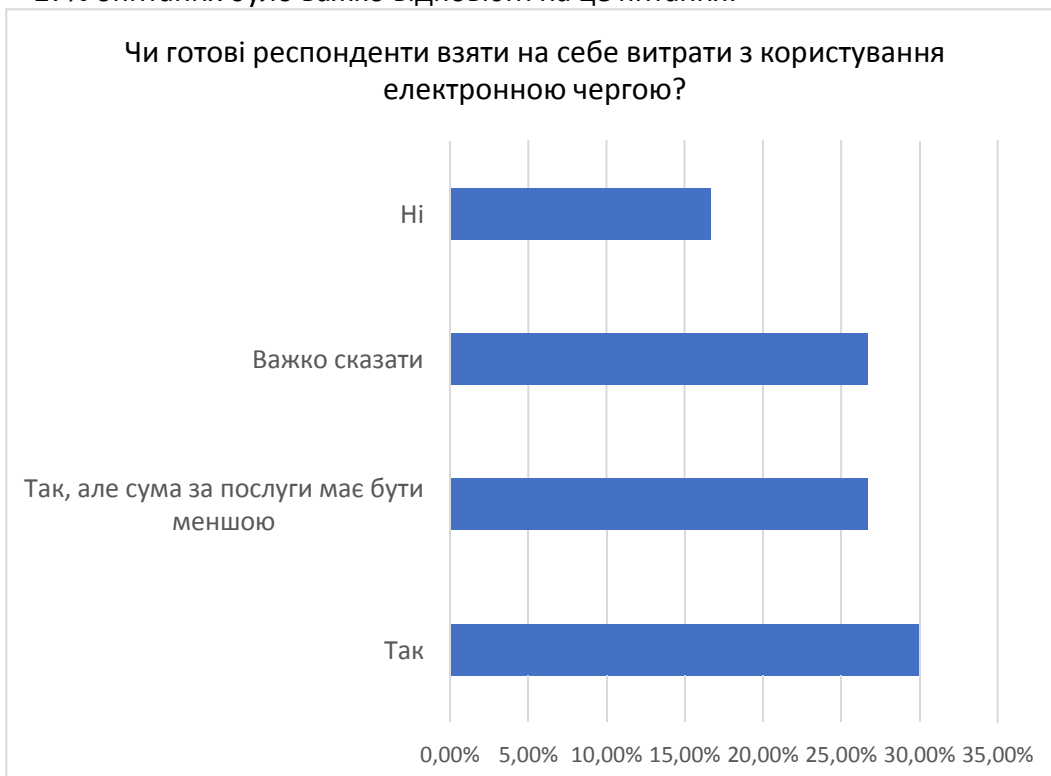
10% заявили, що для них сума у 15 євро не є більш вигідною сумою, ніж стояти у черзі на кордоні.

4. 30% опитаних зазначили, що готові взяти на себе витрати з користування електронною чергою, а ще 27% повідомили, що готові взяти витрати на себе за умови, якщо сума за такі послуги буде меншою за 15 євро.

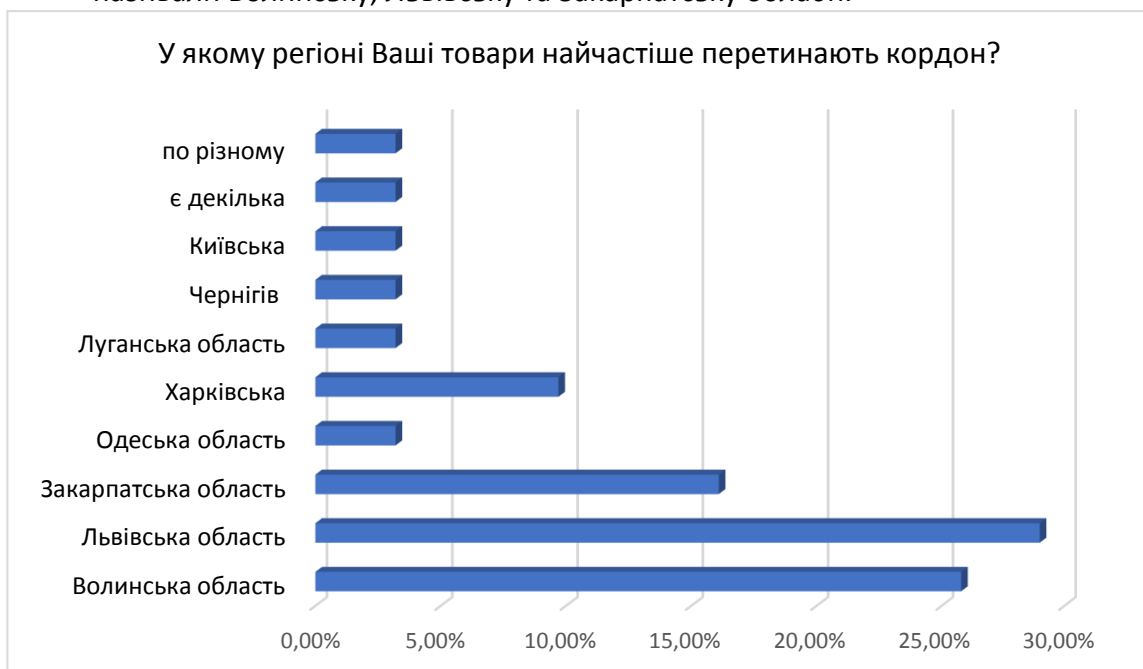
17% опитаних не готові взяти на себе такі витрати.

27% опитаних було важко відповісти на це питання.

Економічна активність респондентів

5. Регіонами, в яких товари респондентів найчастіше перетинають кордон, найбільше назвали Волинську, Львівську та Закарпатську області.

6. Основними країнами експорту респондентів названо Польщу, Німеччину, та Словаччину. Інші країни загалом зайняли 35%. Серед них – Грузія, Австрія, Болгарія, Данія, Італія, Казахстан, Молдова.

7. Серед груп товарів, які складають більше 30% у вартісних обсягах експорту респондентів у грошовому еквіваленті, найчастіше назвали продукцію АПК, хімічної промисловості, машинобудування та легкої промисловості.

Групи товарів, які складають більше 30% у вартісних обсягах експорту опитаних у грошовому еквіваленті.
а) Продукція АПК та харчової промисловості
б) Мінеральні продукти
в) Продукція хімічної промисловості
г) Продукція машинобудування

д) Продукція легкої промисловості

Інші

8. Погляди респондентів на проєкт електронної черги

У відкритій частині опитування, яка дозволяла висловитися максимально повно, частина респондентів висловила безумовну підтримку проєкту електронної черги. Водночас, інша частина експортерів оприядила деякі побоювання та зауваги до проєкту. Саме з цими уявленнями потрібно буде працювати відповідним суб'єктам управління кордонами у разі запровадження е-черги.

Страх 1. «Монополізація кордону». На думку респондентів, існує ризик, що оператори послуг зможуть довільно підвищувати ціни або блокувати проїзд через кордон суб'єктів господарювання, які не уклали з ними договори або не погодилися на інші умови обслуговування.

Страх 2. Корупція. Респонденти не мають ясності щодо того, яким чином формується ціна на послугу е-черги, і хто буде отримувати кошти. Через це з'являється страх несправедливого формування ціни на послугу. Фактично, це страх необґрунтовано платити більше на користь корумпованого суб'єкта.

Страх 3. Неefективна робота. Респонденти побоюються, що запровадження електронної черги не змінить суттєво ситуацію на кордоні, або навіть її погіршить. Прикметно, що принаймні у двох випадках е-чергу порівнювали з сервісом електронної черги в МВС або ЦНАПах, яка, на думку респондентів, не є ефективною.

Також деякі респонденти вважають проєкт е-черги засадничо неправильним, оскільки організація ефективного перетину кордону є завданням держави, і відповідно, належний сервіс має бути забезпечено вже в рамках тих податків, які сплачують громадяни України, а не за додаткову плату. Суголосним до цього є аргумент, згідно з яким, замість е-черги буде достатньо додати нові смуги на пунктах пропуску та залучати до роботи більше персоналу.

9. Окремі коментарі респондентів до теми опитування:

- Головна ідея цього проекту, щоб електронна черга реально спрощувала перетин кордону, а не була по суті ще одним бар'єром на шляху доставки вантажів. Існують обґрунтовані сумніви щодо ефективності проекту. Також існують загрози порушення законодавства про захист економічної конкуренції (оператори послуг фактично будуть монополістами, а отже в теорії зможуть підвищувати ціни, або блокувати проїзд ТЗ тих суб'єктів господарювання, які не уклали з ними договорів та не сплатили послуги, тощо).
- Для експортерів важливо мати можливість доступу до даної електронної черги, посилення на сайт, щоб продивлятися всю необхідну інформацію.
- Дуже складна та корупційна схема з отриманням дозволів для вантажних автомобілів
- Електронна черга перетину кордону є дуже потрібною та ефективною
- Зробіть нормальні пункти перетину, додайте смуги для транспорту. Виходить на роботу більше персоналу, тоді черга буде скоріше рухатися.
- Не згодна що має існувати «приватний» кордон!
- Очікуємо, що для нашої компанії таке нововведення покращить показник вчасності поставок, зробить ефективнішим планування перевезення вантажів та виконання замовлень міжнародних партнерів.
- Проблема з чергами на кордонах має бути вирішена. Шляхи цього: збільшення кількості пунктів пропуску і пропускної спроможності пунктів, введення посад координаторів та права водіїв фіксувати саботаж з боку іноземних (або вітчизняних) митників та прикордонників, зокрема з угорського боку: фіксація факту саботажу, складання акту, додання доказів, -
- Побудова нормальної інфраструктури для черги (туалети, їжа, місця для відстою черги - це не дорого, порівняно з фінансуванням на дороги - це крапля).
- Сама по собі електронна черга не є рішенням, адже вона ні як не прискорює процес, а може і загальмувати. Наприклад через наявність електронної черги в ЦНАПах ми змушені постійно подавати документи через пошту, ризикуючи їх втратити, адже ЦНАП ставить 15 хвилин на документ і, маючи партію в, наприклад, 100 пакетів документів, ми не можемо її подати апріорі. Те саме може бути з електронною чергою, + хакерські атаки, системні зброї, тощо. Тож, якщо буде впроваджуватися електронна черга, треба подумати щоб вона на практиці не зробила перетин кордону ще повільнішим.

Висновки

1. Більшості опитаних невідомо про функціонування е-черги або відомо у загальних рисах без подробиць.
2. Тільки 16,7% опитаних стикалася з аналогічною технологією в інших країнах. Переважна більшість респондентів не стикалася з цим, але щось чула про такі технології.
3. Більшість респондентів погоджується з тим, що сума в еквіваленті до 15 євро за організацію передбачуваного і вчасного перетину кордону є більш вигідною для експортерів, аніж простої вантажів у чергах.
4. 30% опитаних зазначили, що готові взяти на себе витрати з користування електронною чергою, а ще 27% повідомили, що готові на такі витрати за умови, якщо сума за ці послуги буде меншою за 15 євро.
5. Основними застереженнями експортерів щодо проекту е-черги є ризик монополізації та недоброчесного управління проектом, а також побоювання щодо можливої неефективності проекту.

Додаток І. Дані опитування

Питання 1. Чи було відомо Вам про проєкт запровадження електронної черги перетину кордону в Україні до цього опитування?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
Так, відомо, і я знаю конкретну інформацію про цей проєкт	10	33,3%
Щось чув/чула, але не знаю подробиць	10	33,3%
Ні, нічого невідомо	10	33,3%

Питання 2. Чи маєте досвід проходження електронною чергою в інших країнах ?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
стикався (-лась), але чув (-ла) про таке	14	46,7%
нічого не відомо	11	36,7%
, я стикався/стикалася з тим, як працює аналогічна технологія в інших країнах	5	16,7%

Питання 3. Чи є, на Вашу думку, сплата суми в еквіваленті до 15 євро за організацію передбачуваного і вчасного перетину кордону, більш вигідною для експортерів, ніж простої вантажів у чергах?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
Так	18	60%
Ні, не сказати	9	30%
Немає даних	3	10%

Питання 4. Чи готові Ви, як експортер, взяти на себе витрати з користування електронною чергою?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
Так	9	30,0%
, але сума за послуги має бути меншою	8	26,7%
Ні, не сказати	8	26,7%
Немає даних	5	16,7%

Питання 5. У якому регіоні Ваші товари найчастіше перетинають кордон?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
а) Волинська область	8	25,8%
б) Львівська область	9	29,0%
в) Закарпатська область	5	16,1%

г) Чернівецька область	0	0%
г) Одеська область	1	3,2%
нший (будь ласка, назвіть)		
Харківська	3	9,7%
є декілька	1	3,2%
Луганська область	1	3,2%
по різному	1	3,2%
Чернігів	1	3,2%
Київська	1	3,2%

Питання 6. До якої країни Ви найбільше експортуєте товари?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
а) Польща	11	34,4%
б) Словаччина	2	6,3%
в) Угорщина	0	0%
г) Румунія	0	0%
г) Чехія	0	0%
д) Німеччина	5	15,6%
е) Австрія	1	3,1%
є) Болгарія	1	3,1%
ж) Інша (будь ласка, назвіть)		
Грузія	2	6,3%
Данія	1	3,1%
Італія	1	3,1%
Казахстан	1	3,1%
Молдова	1	3,1%
Росія	1	3,1%
Білорусь	1	3,1%
ми надаємо послуги з митного оформлення	1	3,1%
не експортуєм	1	3,1%
це в динаміці	1	3,1%
Я в основному імпортую товари	1	3,1%

Питання 7. Які групи товарів експортує Ваша компанія? (виберіть ті групи товарів, які складають більше 30% у вартісних обсягах експорту в дол. США)

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
а) Продукція АПК та харчової промисловості	6	20,0%
б) Мінеральні продукти	1	3,3%
в) Продукція хімічної промисловості	6	20,0%
г) Продукція машинобудування	4	13,3%
г) Продукція металургійного комплексу	0	0%
д) Продукція легкої промисловості	4	13,3%
е) Інше (будь ласка, вкажіть)		
Картон, бумага.	1	3,3%
Керамічна плитка	1	3,3%
Меблі	1	3,3%
Пиломатеріали	1	3,3%
різні товари, оформлюємо і меблі, і обладнання	1	3,3%
Я в основному імпортую товари	1	3,3%
важко сказати	1	3,3%
відсутні	1	3,3%
гігієнічна продукція	1	3,3%

Питання 8 виключене, оскільки відповіді містять персональну інформацію

9. В якій області Ви проживаєте?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
Київська	7	23,3%
Вінницька	6	20,0%
м. Київ	5	16,7%
Луганська	3	10,0%
Дніпропетровська	2	6,7%
Донецька	1	3,3%
Закарпатська	1	3,3%
Івано-Франківська	1	3,3%
Одеська	1	3,3%
Рівненська	1	3,3%
Харківська	1	3,3%
Хмельницька	1	3,3%

10. Основний вид діяльності

Автомобільні перевезення
АПК
Боротьба з корупцією
Виробництво
Виробництво конденсаторних поліпропіленових плівок
Виробництво лакофарбових матеріалів
Виробництво підшипників
Виробництво фарб
Виробництво харчових продуктів
Деревообробка
Експорт
Експорт/імпорт
Експортний консалтинг, реклама, маркетинг
Компанія трейдер
Консалтинг
Легка промисловість
Митно-брокерська діяльність
Міжнародні перевезення
Надання послуг
Надання послуг ЗЕД та логістики
Оптова торгівля
Пошив и продаж Весільних суконь
Торгівля
Транспортно-логістичні послуги

11. Яка Ваша стать?

Питання	Кількість опитаних	Відсотки
жіноча	12	40,0%
чоловіча	18	60,0%